

MONELLE – SOSIAALI- JA TERVEYSALAN MONIAMMATILLISEN KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN KORKEAKOULUJEN YHTEISTYÖNÄ

Tuominen Miia, FT, päätoiminen tuntiopettaja, Turun ammattikorkeakoulu, Terveys ja hyvinvointi

Korja Riikka, FT, kehityopsykologian dosentti, Turun yliopisto, psykologian oppiaine

Raukola-Lindblom Marjaana, FL, yliopisto-opettaja, erikoispuheterapeutti, Turun yliopisto, logopedian oppiaine

Nyqvist Leo, VTT, sosiaalityön professori, Turun yliopisto, sosiaalityön oppiaine

Franck Jaana, LL, kliininen opettaja, Turun yliopisto, yleislääketiede

Karrasch Mira, FT, neuropsykologian dosentti, Åbo Akademi, psykologian oppiaine

Katajapuu Niina, TtM, fysioterapian lehtori, Turun ammattikorkeakoulu, Terveys ja hyvinvointi

Haukioja Tarja, HLL, yliopisto-opettaja, Turun yliopisto, hammaslääketiede

Lähde Anssi, VTL, lehtori, Turun ammattikorkeakoulu, Terveys ja hyvinvointi

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveystalvveluja (sote) käyttävän asiakkaan/potilaan tarpeisiin voidaan vain harvoin vastata kokonaisvaltaisesti yhden ammattikunnan osaamisella. Erityisesti monimuotoisista ongelmista ja sairauksista kärsivät, paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat/potilaat hyötyvät siitä, että moniammatillinen tiimi arvioi heidän tilanteensa. Näin mahdolliset diagnostiset selvitykset ja avun tarpeen kartoitus tapahtuvat keskitetysti (yhden luukun periaate), jolloin myös hoito ja kuntoutus pystytään kohdentamaan sekä ajoittamaan oikein.

Integroituun, asiakaslähtöiseen palvelurakenteeseen tähtäävä sote-uudistus tarjoaa aikaisempaa enemmän mahdollisuuksia moniammatilliseen yhteistyöhön, mutta luo samalla uusia osaamisvaatimuksia. Tulevaisuudessa sote-alan työntekijältä edellytetään nykyistä syvällisempää ymmärrystä eri ammattilaisten osaamisesta ja tehtävistä hoito- ja palveluketjussa sekä edistynyttä taitoa toimia oman ammattinsa edustajana moniammatillisissa tiimissä. Siksi sote-alan ammatteihin

tähtävään koulutuksen tulisi sisältää uudenlaista monitieteistä, moniammatillisen yhteistyön opetusta ja oppimista. Käytännössä tämä toteutuu kuitenkin valitettavan harvoin, sillä eri koulutusorganisaatioihin ja niiden sisäisiin yksiköihin hajautunut koulutus ei mahdollista aitoa yhdessä oppimista. Myös erilaiset opetussuunnitelmat, aikataulut ja toimintakulttuurit tuovat oman haasteensa yhteisen koulutuksen järjestämiselle.

Päätimme tehdä asialle jotain.

Turun yliopisto, Turun ammattikorkeakoulu ja Åbo Akademi käynnistivät syksyllä 2015 yhteistyön, jonka tuloksena kehitettiin yhteinen moniammatillinen opintokokonaisuus (**Monelle**) lääketieteen, hammaslääketieteen, psykologian, logopedian, sosiaalityön ja -alan, toimintaterapian sekä fysioterapian koulutusaloille. Monelle tarjoaa opiskelijoille käytännönläheisen mahdollisuuden harjoitella ja oppia eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä, ja auttaa ymmärtämään sen tärkeän merkityksen asiakkaan/potilaan laadukkaassa hoidossa ja kuntoutuksessa. Opettajille Monelle on innovatiivinen alusta moniammatillisen pedagogiikan sekä korkeakoulujen ja tieteiden välisen rakenteellisen ja sisällöllisen yhteistyön kehittämiseksi.

2. Lähtökohdat

Monellen idea sai alkunsa Turun yliopiston psykologian, logopedian ja sosiaalityön oppiaineiden moniammatillisen opetusklinikan toiminnan ja sen kehittämisajatusten pohjalta. Moniammatillinen opetuskliniikka on ollut toiminnassa vuodesta 1998 alkaen. Se tarjoaa moniammatillista opetusta ja psykologian, sosiaalityön ja logopedian alaan kuuluvia tutkimus- ja kuntoutuspalveluja muun muassa lapsen/nuoren kehitykseen, koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvissä ongelmissa, perhetilanteeseen liittyvissä ongelmissa sekä puhe- ja kommunikaatiovaikeuksissa (Turun yliopisto, 2017.) Opetuksen moniammatillisuuden laajentamiseksi käynnistettiin vuonna 2015 yhteistyö Turun yliopiston, Turun ammattikorkeakoulun ja Åbo Akademin sosiaali- ja terveysalojen koulutusohjelmien kesken. Näin yhteistä koulutusta kehittämään saatiin kaikki keskeiset sote-alan ammatteihin valmistavat koulutusalat. Uuden toimintaympäristön nimeksi valittiin Monelle. Nimi kuvastaa yhteistyön monitieteisyyttä ja -ammatillisuutta sekä yhteistyön tuloksia. Monelle kokoaa yhteen monta toimijaa ja sen tuottama osaaminen hyödyttää monia kohderyhmiä.

Moniammatillinen yhteistyö vaatii taitoa.

Moniammatillinen yhteistyö kuvataan kirjallisuudessa vaihtelevasti eri tieteiden (esim. multidisciplinary, cross-disciplinary) ja ammattien välisenä (esim. multiprofessional,

interprofessional) eri tasoilla ilmenevänä yhteistyönä (collaboration, co-operation). Esimerkiksi käsitteessä ”interprofessional” korostuu vuorovaikutteinen yhdessä oppiminen tiimin kanssa ja asian vastavuoroinen tarkastelu sekä oman että toisen ammatin lähtökohdista, kun taas ”multiprofessional” voi viitata moniammatillisuuteen, jossa osapuolten vuorovaikutus voi olla hyvin vähäistä, vaikka toiminnan tavoite tai kohde olisivat yhteisiä (Leathard, 2003; Oandasan & Reeves 2005.) Yleisesti moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammatteja edustavien henkilöiden yhteistyötä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi saman organisaation sisällä tai eri organisaatioiden välillä (Isoherranen 2012). Sosiaali- ja terveydenhuollon työssä moniammatillisuus ilmenee asiakkaan/potilaan elämäntilanteen ja tarpeiden ympärille rakentuvassa hoito-, kuntoutus- ja palvelukokonaisuudessa, johon eri ammattien edustajat tuovat oman osaamisensa.

Moniammatilliset yhteistyötaidot voivat kehittyä vain moniammatillisessa toimintaympäristössä ja niitä pitäisi päästä harjoittelemaan jo ammattiin johtavan koulutuksen aikana. Moniammatillisessa koulutuksessa eri ammattiryhmiä edustavat opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa oppimistapahtumassa, jossa ideaalitapauksessa on mukana myös asiakas/potilas. Tavoitteena ei ole yhden profession ammatillisen kompetenssin tuominen muiden hyväksi, vaan ammatillisen osaamisperustan laajentaminen vastaamaan paremmin asiakkaan/potilaan tarpeita. (Ponzer, Faresjö & Mogensen 2009; Gillespie ym. 2010.) Tällaiset eri ammattiryhmien yhteiset oppimistilanteet voisivat luoda paremmat edellytykset toimia yhteistyössä kentällä sekä työntekijätasolla että viranomaisten kesken. Moniammatillisen koulutuksen on katsottu myös johtavan parempaan asiakkaiden palvelutasoon (Hammick ym. 2007, 735.)

3. Toteutus

Monellen 3-5 opintopisteen laajuinen pilottikoulutus toteutui syksyllä 2016. Siihen osallistui 52 opiskelijaa lääketieteen, psykologian, logopedian, sosiaalityön, fysioterapian, toimintaterapian ja sosiaalialan koulutusaloilta. Opintojakso koostui luento-opetuksesta, itsenäisestä opiskelusta sekä moniammatillisesta ryhmätyöskentelyä verkossa ja seminaareissa.

Opiskelijat jaettiin moniammatillisiin pienryhmiin siten, että kussakin ryhmässä oli jokaisen koulutusalan edustaja. Opiskelijoiden tehtävänä oli opettaja- ja konsulttitiimin ohjaamana ratkoa ryhmissä neurologisiin ongelmiin painottuvia asiakas-/potilastapauksia. Opintojakson päätteeksi kukin ryhmä esitti oman ratkaisunsa tapauksen kulkuun aitoa hoito- tai kuntoutuskokousta simuloiden. Työskentely rakentui todellisten asiakkaiden/potilaiden tilanteiden pohjalta muokattujen paperitapausten ympärille. Lähtökohtana ei ollut yhden oikean ratkaisun löytäminen,

vaan moniammatilliseen työskentelymalliin tutustuminen. Opintojakson tavoitteena oli, että opiskelija:

- syventää osaamistaan asiakkaan/potilaan ja hänen perheensä monialaisten tarpeiden ja terveysongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja hoidossa
- tietää eri ammattiryhmien tehtävät ja roolin asiakkaan/potilaan moniammatillisen hoidon ja kuntoutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- oppii asiakkaan/potilaan tilanteen arviointiin, hoitoon ja kuntoutuksen suunnitteluun liittyvää moniammatillista kliinistä päätöksentekoa
- syventää omaa ammatti-identiteettiään
- osaa tuoda esiin ja soveltaa ammattitaitoaan moniammatillisessa työryhmässä
- kehittää konsultaatio- ja vuorovaikutustaitojaan moniammatillisessa työryhmässä.

Moniammatillisen työskentelyn, konsultaation ja asiakkaan kohtaamisen teoreettista perustaa syvennettiin ensin luento-opetuksella, jonka vastuuopettajat toteuttivat moniammatillisina työpareina. Luento-osuuteen sisältyi myös kokemuskouluttajien osuus. Verkkotyöskentely toteutui suljetulla keskustelualueella kolmessa vaiheessa siten, että ensiksi pienryhmät saivat opettajilta käsiteltävikseen tapauksensa esitiedot. Sen jälkeen tapauskuvausta syvennettiin tarpeenmukaisilla lisätiedoilla ja viimeisessä vaiheessa tapauksesta annettiin diagnoosin ja/tai kuntoutus- ja jatkohoitosuunnitelman kannalta oleelliset tiedot. Työskentely eteni vaiheittain annettujen kysymysten johdattamana ja jokaisesta vaiheesta koottiin yhteenveto verkkoalustalle. Ryhmien vastuuopettajat seurasivat työskentelyä sekä vastasivat tiedonkulusta opiskelijoiden ja alakohtaisten asiantuntijakonsulttien välillä.

Tapaustyöskentelyn ratkaisut esitettiin videoiduissa seminaarissa, jotka suunniteltiin demonstroimaan aitoa moniammatillista kuntoutus- /hoitokokousta. Opiskelijat toimivat tilanteessa tulevan ammattinsa mukaisessa roolissa, tuoden tapauksen käsittelyyn oman alansa asiantuntijuuden. Vastuuopettajat, asiantuntijakonsultit ja muut opiskelijat seurasivat tapauksen käsittelyä, esittivät ohjaavia kysymyksiä ja antoivat palautetta.

Opintojakson palaute koottiin opiskelijoilta sekä suunnittelusta ja toteutuksesta vastanneilta opettajilta ja asiantuntijoilta. Lisäksi Monellen pilotin aikana kerättiin aineistoa monialaisen asiantuntijuuden kehittymistä käsittelevään kasvatustieteen alan väitöskirjatyöhön (Österholm & Kortekangas-Savolainen 2017).

4. Mitä opimme?

Monellen myötä olemme entistä vakuuttuneempia siitä, että moniammatillista asiakas-/potilastyötä simuloivia oppimisympäristöjä kannattaa luoda jo perusopiskeluvaiheessa. Lisäksi opimme, että korkeakoulujen ja tieteenalojen välillä ei ole rajoja siellä, missä aito innostus moniammatillisen koulutuksen kehittämiseen yhdistää opettajat ja asiantuntijat. Monelle on avannut mukana oleville opettajille uudenlaisia mahdollisuuksia moniammatillisen pedagogiikan kehittämiseen ja oman ammattitaidon laajentamiseen. Yhdessä työskentelyn myötä olemme oppineet tuntemaan toisemme sekä tutustuneet toistemme työyhteisöihin ja toimintatapoihin. Tämä mahdollistaa jatkossa entistä monimuotoisemman opetustyöyhteistyön niin teoreettisen kuin klinisen opetuksen (esim. opintoihin sisältyvät harjoittelujaksot) osalta.

Opiskelijapalautteen valossa ensimmäinen Monelle -opintojakso oli positiivinen kokemus. Opiskelijat lähtivät mukaan moniammatilliseen työskentelyyn rohkeasti ja innostuneesti. Opintojakson aikana oma ja muiden ammatillinen osaaminen sekä moniammatillisen työotteen tärkeys tulivat uudella tavalla näkyväksi. Moniammatillinen ryhmätyöskentely haastoi opiskelijoita miettimään omaa ammatti-identiteettiään ja myös tuomaan oman ammatin merkitystä paremmin esille. Opiskelijoille tuli myös kokemuksellisesti selväksi, että useimmat asiakas-/potilastilanteet, sairaudet ja häiriöt ovat luonteeltaan monitahoisia, ja niiden ymmärtäminen edellyttää laaja-alaista, moniammatillista tarkastelua. Samankaltaisia positiivisia oppimiskokemuksia on raportoitu aikaisemmin Turun yliopiston moniammatillisella opetuslinikalla (Kaittila ym. 2012), mikä osaltaan vahvisti käsitystämme moniammatillisen opetuksen hyödyistä opiskelijoille.

Havaitsimme, että moniammatillinen opiskelu vaatii opiskelijoilta vuorovaikutuksellisesti enemmän. Moniammatillisen ryhmän jäsenenä opiskelija joutui tarkkaan miettimään, millä tavoin oman ammattikunnan tietotaito tulisi parhaalla mahdollisella tavalla esille ja huomioiduksi kunkin tapauksen käsittelyssä. Kaiken kaikkiaan opiskelijat kehittivät ymmärrystään moniammatillisen yhteistyön merkityksestä potilaalle ja ammattilaisille. Aitoihin asiakas- /potilastapauksiin perustuva työskentely koettiin hyödyllisenä moniammatillisen yhteistyön oppimisessa ja oman ammatti-identiteetin syventymisessä.

Jatkossa opintojakson tulisi kyetä tarjoamaan vielä monipuolisemmin erilaisia työkaluja moniammatillisen työotteen toteuttamiseen. Siksi verkkotyöskentelyn tueksi tullaan tarjoamaan kasvokkain tapaamisia. Kehitämme myös eri ammattialoja edustavien konsulttien tehtävänkuvaa. Lisäksi panimme merkille, että aidon moniammatillisuuden toteutumiseksi opiskelijoilla pitäisi olla

opintojakson alussa enemmän tietoa kunkin ammattiryhmän tehtävistä ja taidoista. Tulevissa toteutuksissa eri koulutusalat sekä niiden sisältämä ajattelu ja toiminta esitellään monipuolisemmin.

Monellen toiminta jatkuu syksyllä 2017 toteutuvan opintojakson myötä. Otamme huomioon pilotoinnista saadut kokemukset, joiden perusteella laajennamme moniammatillisuutta hoitotyön ja -tieteen aloille. Turun ammattikorkeakoulusta mukaan tulevat sairaanhoitajaopiskelijat tuovat ryhmätyöskentelyyn kaivattua hoitotyön osaamista ja Turun yliopiston hoitotieteen laitoksen opettajaopiskelijat tulevat ottamaan vastuuta pedagogisten ratkaisujen kehittämisestä ja ryhmien ohjaamisesta.

5. Lopuksi

Monelle tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden moniammatilliselle oppimiselle ja opetuksen kehittämiselle. Se on esimerkki nykyisten koulutuspolitiisten linjausten mukaisesta kehittämistyöstä, jolla tavoitellaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten työnjaon ja yhteistyön selkiyttämistä sekä vahvoja osaamiskeskittymiä (Valtioneuvosto 2016). Tietojemme mukaan sote-alan moniammatillisen yhteistyön opetusta ei ole kehitetty yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken yhtä kattavasti muualla Suomessa.

Tavoitteenamme on Monellen toiminnan vakiinnuttaminen ja pysyvä oppilaitosten ja tieteenalojen yhteistyö. Se luo perustan moniammatillisen koulutuksen sekä monitieteisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan edistämiseksi jatkossa. Kehittämistyömme lähtökohtana on asiakas/potilas. Tärkeimpänä pitkän tähtäimen tavoitteena Monellessa onkin kehittää asiakaslähtöisiä, moniammatillisia toimintamalleja sosiaali- ja terveystieteisiin tulevaa sote-uudistusta silmällä pitäen.

6. Lähteet

Gillespie J, Whiteley R, Watts W, Dattolo L & Jones D. 2010. Interprofessional Education in Child Welfare: A University-community Collaboration between Nursing, Education, and Social Work. *Relational Child and Youth Care Practice*, 23 (1), 5 – 15.

Hammick M, Freeth D, Koppel I, Reeves S & Barr H. 2007. A best evidence systematic review of interprofessional education: BEME Guide no. 9. *Medical Teacher* 29, 735 – 751.

Hyytiäinen E. 2016. Yhdessä enemmän - Monelle kouluii sote-alan moniammatilliseen työotteeseen. Uutinen 9.12.2016. Turun yliopisto. Viitattu

25.3.2017. <http://www.utu.fi/fi/Ajankohtaista/Uutiset/Sivut/yhdessa-enemman.aspx>

Isoherranen K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kaaitila A, Rähä H, Nyqvist L & Lehtonen R. 2012. Moniammatillinen klinikkaopetus asiakastyön valmiuksien kehittämisessä. Teoksessa Tuohino, Pohjola & Suonio (toim.): Sosiaalityön käytännönopetus liikkeessä (s. 108 – 127). Sosnet julkaisuja 5. Tampere: Juvenes Print.

Leathard A. (toim.) 2003. Interprofessional collaboration: From policy to practice in health and social care. New York: Routledge.

Ponzer S, Faresjö T & Mogensen E. 2009. Framtidens vård kräver interprofessionellt samarbete. Läkartidningen 106 (13), 929 – 931.

Oandasan I & Reeves S. 2005. Key elements for interprofessional education. Part 1: The learner, the educator and the learning context. Journal of interprofessional care. Supplement 1: 21 – 38.

Turun yliopisto 2017. Turun yliopiston moniammatillinen opetuslinikka. Viitattu

25.3.2017. <http://www.utu.fi/fi/yksikot/soc/yksikot/psykologia/palvelut/opetuslinikka/Sivut/home.aspx>

Valtioneuvosto 2016. Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–201. Päivitys 2016. Hallituksen julkaisusarja 2/2016. Valtioneuvoston kanslia: Helsinki.

Österholm E & Kortekangas-Savolainen O. 2017. National reform of social and health services on the way – How to improve students' multiprofessional knowledge and skills? Tiivistelmä konferenssiin Association for Medical Education in Europe (AMEE), Helsinki 26. – 30.8.2017.